

1. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΜΕ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

Στα σχόλια παρουσιάζονται χαρακτηριστικά παραδείγματα που βοηθούν τον αναγνώστη να κατανοήσει ευκρινέστερα το γενικό, αφηρημένο ή ασαφές περιεχόμενο της θεματικής περιόδου. Όταν είναι εύστοχα φωτίζουν το νόημα καθώς αναφέρονται σε οικεία μας πράγματα. Πρέπει όμως, να επιλέγονται τα πιο αντιπροσωπευτικά, αποκαλυπτικά και οικεία παραδείγματα. Για να εισάγουμε τα παραδείγματα χρησιμοποιούνται συνήθως λέξεις / φράσεις όπως: π.χ., για παράδειγμα, χαρακτηριστικό παράδειγμα, λόγου χάρι κ.λπ.

Παράδειγμα

Τα επαγγέλματα στα οποία μπορεί να εφαρμοστεί η τηλεργασία είναι πολλά. Για παράδειγμα, η παρουσία ενός γραφίστα ή ενός δημοσιογράφου σήμερα δεν είναι απαραίτητη, αφού μπορούν να δουλεύουν από το σπίτι τους χρησιμοποιώντας τον προσωπικό τους υπολογιστή. Επιπλέον, με τον ίδιο τρόπο μπορούν να εργάζονται και όσοι απασχολούνται στο χώρο του ηλεκτρονικού εμπορίου, της οικονομίας, στην παροχή πληροφοριών ακόμη και στην εκπαίδευση. Η τηλεργασία επομένως, ανατρέπει τις παραδοσιακές μορφές εργασίας και απαιτεί την προσαρμογή μας στα νέα δεδομένα.

(Από τον ημερήσιο τύπο)

ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ: Η παράγραφος αναπτύσσεται με παραδείγματα από την καθημερινή ζωή / επικαιρότητα / ιστορία. Συγκεκριμένα ο συγγραφέας αναφέρεται στα Λέξεις που το επιβεβαιώνουν είναι για παράδειγμα/ χαρακτηριστικό παράδειγμα/ λόγου χάρι κ.λπ.

Με τα παραδείγματα ο συγγραφέας καταφέρνει να δώσει ζωντάνια, γλαφυρότητα, παραστατικότητα στον λόγο του. Με τη χρήση τους διεγείρει το ενδιαφέρον και διευκολύνει τον αναγνώστη να κατανοήσει πλήρως τις απόψεις του, οι οποίες έχουν αποδοθεί θεωρητικά. Ακόμη, τα παραδείγματα καθιστούν εναργέστερη (=σαφέστερη) τη θέση του συγγραφέα και φορτίζουν συναισθηματικά τον λόγο του, ενώ κάνουν το κείμενο πιο οικείο, πιο προσιτό στον αναγνώστη. • Το παράδειγμα επιβεβαιώνει και επικυρώνει περισσότερο παρά αποδεικνύει τη θεματική πρόταση ή περίοδο. Άλλοτε το παράδειγμα έχει διευκρινιστική λειτουργία, ενώ άλλοτε αποκτά επιχειρηματολογική αξία.

Αρκεί, βέβαια, να είναι εύστοχα, να μην διακόπτουν την πορεία της σκέψης του και να μην πλεονάζουν.

Η χρήση των παραδειγμάτων επιβάλλεται να γίνεται με φειδώ. Σε αντίθετη περίπτωση εκφυλίζεται σε εγκυκλοπαιδισμό.

Τα παραδείγματα για να είναι λειτουργικά και πειστικά, πρέπει να είναι εύστοχα και εύληπτα.

Προσδίδει υποκρισία στην ανάπτυξή μας η παράθεση πλαστών και αληθοφανών παραδειγμάτων.

2. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΜΕ ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ

Η θεματική περίοδος αποτελεί κρίση/άποψη η οποία τεκμηριώνεται με την παράθεση πειστικών επιχειρημάτων στα σχόλια.. είναι διατυπωμένη με τρόπο που να γεννά στον αναγνώστη το ερώτημα 'γιατί;'. Συνήθως χρησιμοποιούνται διαρθρωτικές λέξεις που δηλώνουν αιτιολόγηση: επειδή, γιατί, εφόσον, καθόσον, διότι, αφού κ.λπ.

Παράδειγμα

« Στη δημοκρατία κάθε άνθρωπος είναι σεβαστός. Γιατί ή πολιτεία που ο ίδιος με ελεύθερη συγκατάθεση όρθωσε, υποκύπτει και κυβερνάται σύμφωνα με το Συνταγματικό χάρτη που ο ίδιος, με τους ελεύθερα εκλεγμένους αντιπροσώπους του, σύνταξε. Γιατί ο πολίτης κάθε τόσο, σε καθορισμένη προθεσμία ερωτάται αν θέλει και ποιους θέλει να τον κυβερνήσουν ως εκπρόσωποι του. Γιατί είναι το πολίτευμα του διαλόγου όπου ολόκληρη η ζωή μιας κοινωνίας πυργώνεται προς την επιτέλεση μιας ιστορικής αποστολής με πλήρη σεβασμό προς τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις βασικές ελευθερίες, που χωρίς αυτά, άνθρωπος αυθεντικός δεν νοείται»

(Κώστας Τσιρόπουλος)

ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ: Η παράγραφος αναπτύσσεται με αιτιολόγηση γιατί στη θεματική περίοδο διατυπώνεται μια κρίση, η οποία αιτιολογείται με τα επιχειρήματα..... που υπάρχουν στα σχόλια / λεπτομέρειες. Η λέξη που το επιβεβαιώνει είναι: γιατί/ εφόσον / καθόσον / διότι/ αφού /επειδή

Ο συγγραφέας χρησιμοποιεί την αιτιολόγηση όταν θέλει να αναλύσει την άποψη του, να απαντήσει στο «γιατί» του αναγνώστη επικαλούμενος τη λογική του ή διεγείροντας τα συναισθήματά του.

Η αιτιολόγηση προσδίδει πειστικότητα, κύρος, αντικειμενικότητα στην παράγραφο ή στην έκθεση, όταν, μάλιστα, στηρίζεται σε ισχυρά και αξιόπιστα επιχειρήματα και ιεραρχεί ορθά και κλιμακωτά το υλικό της

3. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΜΕ ΔΙΑΙΡΕΣΗ

Στη θεματική πρόταση διακρίνουμε τη διαιρετέα έννοια (γένος) στα μέρη της (είδη). Η διαίρεση γίνεται με βάση κάποιο κριτήριο (διαιρετική βάση). Για παράδειγμα η εκπαίδευση στη χώρα μας (διαιρετέα έννοια) διακρίνεται σε βασική, μέση και ανώτατη (είδη) με κριτήριο τη βαθμίδα (διαιρετική βάση). Στα σχόλια παρουσιάζονται αναλυτικά με τη σειρά κάθε μέρος (είδος) που προήλθε από τη διαίρεση.

Για τη συνοχή στα σχόλια χρησιμοποιούνται λέξεις - φράσεις όπως : πρώτον -δεύτερον - τέλος, το ένα ... το άλλο κ.λπ.

Παράδειγμα

Η αγορά εργασίας συχνά παρουσιάζει τρία προβλήματα ταυτόχρονα, ήτοι ανεργία, υποαπασχόληση και ετεροαπασχόληση. Με άλλα λόγια, παρατηρούμε ταυτόχρονα άτομα που επιθυμούν να εργασθούν και δεν βρίσκουν κανενός είδους εργασία (άνεργοι), άτομα που προκειμένου να είναι άνεργα προτιμούν να εργασθούν ορισμένες ώρες ή ορισμένες ημέρες(υποαπασχολούμενοι) και άτομα που αναγκάζονται να εργασθούν σε θέσεις εργασίας των οποίων το περιεχόμενο είναι άσχετο, εν όλω ή εν μέρει, με τις σπουδές τους ή τις ειδικεύσεις τους (ετεροαπασχολούμενοι).

(Θ. Λιανός)

ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ: Η παράγραφος αναπτύσσεται με διαίρεση, αφού διαιρείται η έννοια (διαιρετέα έννοια) με κριτήριο (διαιρετική βάση) στα εξής είδη..... Αυτό επιβεβαιώνεται και από τις λέξεις πρώτον - δεύτερον - τέλος /, το ένα το άλλο κ.λπ.

Η διαίρεση αποσκοπεί στην ολοκληρωμένη κατανόηση και τη βαθύτερη ανάλυση μιας έννοιας. Με τη διαίρεση της έννοιας στα επιμέρους της στοιχεία (είδη), ο αναγνώστης, ο ειδικός ερευνητής, ο επιστήμονας κ.λπ. διευκολύνεται στη μελέτη και την έρευνά του, αφού έχει τη δυνατότητα της σύνθεσης και της ανάλυσης των δεδομένων του.

4. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΜΕ ΣΥΓΚΡΙΣΗ - ΑΝΤΙΘΕΣΗ

Στη θεματική περίοδο παρουσιάζονται οι δύο όροι της σύγκρισης αντίθεσης. -Στα σχόλια εξηγούνται τα χαρακτηριστικά του α' όρου και ύστερα τα διαφορετικά χαρακτηριστικά του β' όρου. Για την εξασφάλιση της συνοχής, χρησιμοποιούνται αντιθετικοί σύνδεσμοι και φράσεις όπως : αντίθετα, όμως, ωστόσο, αν και, μολοντί, από τη μια ..., από την άλλη... κ.ά.

Παράδειγμα

“Μέσα στην ιστορική πορεία του πνεύματος δυο αντίθετα ρεύματα υφαίνουν με την ορμή τους την κίνηση των ιδεών. Το ένα ωθεί ακάθεκτα προς τα εμπρός, προς κάτι ανείπωτο ακόμη, κάτι που δεν έχει άνετα σαρκωθεί στη σκέψη και στη διατύπωση, δεν έχει πραγματοποιηθεί, αλλά θέλγει σαν πυρετώδης αναμονή. Το άλλο αντιστέκεται και προσπαθεί με σύνεση και περίσκεψη να κρατήσει το με αγώνες πραγματοποιημένο, το δοκιμασμένο, τη θετική και σίγουρη κατάκτηση που λαμποκοπά σαν ώριμος καρπός”.

(Ε. Παπανούτσος)

Επισημάνση: Στην επόμενη παράγραφο ακολουθείται ένας διαφορετικός τρόπος οργάνωσης των σχόλιων. Αντί για παράθεση συνολικά των χαρακτηριστικών του α' και ύστερα των αντίθετων του β' όρου, παρουσιάζονται ένα προς ένα τα αντίθετα γνωρίσματα :

Παράδειγμα

Η ρητορική τού πολιτικού λόγου χρησιμοποιεί αντίθετες τακτικές, ανάλογα αν ανήκει στο κόμμα που κυβερνά ή στα κόμματα της αντιπολίτευσης. Είναι πλήρως καταξιοτική στον πολιτικό λόγο τού κυβερνώντος κόμματος και εντελώς απαξιοτική στον λόγο τής αντιπολίτευσης. Τα πάντα έχουν καλώςστον κυβερνητικό πολιτικό λόγο· τα πάντα βαίνουν κατά κρημνών σύμφωνα με τον πολιτικό λόγο τής αντιπολίτευσης. Ο κυβερνητικός λόγος μιλάει καταξιοτικά για σημαντικό έργο που έχει συντελεστεί, για γνώση των θεμάτων και για πείρα, για επιτυχείς χειρισμούς κ.λπ. Ο αντιπολιτευτικός πολιτικός λόγος είναιπροβλέψιμα

απαξιώτικος: ανυπαρξία έργου από το κυβερνών κόμμα, άγνοια των θεμάτων, απειρία, ανικανότητα χειρισμών, κ.λπ.

(Γ. Μπαμπινιώτης)

ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ: Η παράγραφος αναπτύσσεται με σύγκριση – αντίθεση, αφού συγκρίνονται / αντιτίθενται οι έννοιες παρουσιάζονται τα χαρακτηριστικά της έννοιας Και τα διαφορετικά / όμοια / ανάλογα / αντίθετα χαρακτηριστικά της έννοιας..... αυτό επιβεβαιώνεται και από τις λέξεις αντίθετα/, όμως/ ωστόσο/ αν και / μολοντί / από τη μια ..., από την άλλη...

Μέσα από τη σύγκριση των εννοιών, ο συγγραφέας καταφέρει να παρουσιάσει σφαιρικά όλες τις πτυχές του θέματος και να αναδείξει και τις δύο συγκρινόμενες έννοιες. Επίσης, η σύγκριση – αντίθεση αποτρέπει πιθανές συγχύσεις ανάμεσα σε έννοιες.

5. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΜΕ ΑΙΤΙΟ - ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ

Η θεματική περίοδος διατυπώνεται έτσι ώστε να φαίνεται σε αυτή το αίτιο και το αποτέλεσμα. Στα σχόλια εξηγείται η διαδικασία μετάβασης από το αίτιο στα αποτελέσματα. Ή, αντίστροφα, παρουσιάζονται οι αιτίες που προκαλούν την κατάσταση που παρουσιάζει η θεματική περίοδος.

Παράδειγμα

Η επιτάχυνση και το βάθος της κινητικότητας την τελευταία δεκαετία(αποτελέσματα) είναι πρωτόγνωρα σημεία των καιρών και η αιτία της διαδικασίας αυτής είναι ένας συνδυασμός νομικών και οικονομικών παραγόντων.(αίτια) Η δημιουργία μιας ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς διευκόλυνε την ελεύθερη κυκλοφορία αγαθών και ανθρώπων στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Έκτοτε έχει αυξηθεί κατακόρυφα ο αριθμός των Ευρωπαίων που αποκτούν πτυχίο εκτός του τόπου καταγωγής τους και πολλοί εξ αυτών παραμένουν στη νέα τους πατρίδα για να εργασθούν, έστω προσωρινά. Αυτή τη στιγμή η διεθνής παιδεία είναι απαραίτητη για ταλαντούχους νέους και οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις στρατολογούν στελέχη από ολόκληρη τη Γηραιά Ήπειρο. Οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις, που δρουν συμπληρωματικά σχεδόν σε όλους τους τομείς της πολιτικής, όλο και συχνότερα αναζητούν αυτήν τη διεθνή διάσταση.

(από τον ημερήσιο τύπο)

ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ: Η παράγραφος αναπτύσσεται με αίτιο – αποτέλεσμα. Η θεματική περίοδος αναφέρεται στο..... και στην συνέχεια (στα σχόλια) παρουσιάζονται οι καταστάσεις που προκύπτουν από αυτό / οι αιτίες που το προκαλούν. Αυτό επιβεβαιώνεται από τις λέξεις αιτία /αποτέλεσμα/ προκαλεί(ται)/ οφείλεται, κλπ.

Με την παρουσίαση των αποτελεσμάτων ή των αιτίων, ο συγγραφέας καταφέρει να φωτίσει την αιτιώδη σχέση που συνδέει γεγονότα ή έννοιες και έτσι να αναδείξει τη σύνδεση γεγονότων ή εννοιών που φαίνονται άσχετα μεταξύ τους.

6. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΜΕ ΟΡΙΣΜΟ ΚΑΙ ΔΙΑΣΑΦΗΣΗ

Στη θεματική περίοδο ορίζεται η (οριστέα) έννοια. Ο ορισμός της έννοιας ξεκινά από την ένταξη της στο γένος, δηλαδή το πλησιέστερο σύνολο στο οποίο ανήκει. Για να ολοκληρωθεί ο ορισμός δίνουμε και την ειδοποιό διαφορά, δηλαδή το γνώρισμα που την ξεχωρίζει από τα άλλα είδη του ίδιου γένους. Σχηματικά ο ορισμός έχει ως εξής :

ΟΡΙΣΤΕΑ ΕΝΝΟΙΑ	ΓΕΝΟΣ	ΕΙΔΟΠΟΙΟΣ ΔΙΑΦΟΡΑ
Π.χ. Δημοκρατία) είναι	το πολίτευμα (στο οποί	την εξουσία ασκεί ο λαός

Στα σχόλια διασαφηνίζεται και συμπληρώνεται ο ορισμός. Για παράδειγμα ο προηγούμενος ορισμός της δημοκρατίας (το πολίτευμα στο οποίο την εξουσία ασκεί ο λαός) γεννά ερωτήματα ως προς το τι ακριβώς είναι πολίτευμα και με ποιο τρόπο εξασφαλίζεται η λαϊκή εξουσία. Παρακάτω παρουσιάζονται δύο παράγραφοι για τη δημοκρατία στις οποίες τα σχόλια διασαφηνίζουν τον ορισμό με διαφορετικό τρόπο:

Παραδείγματα

1. Συνήθως μιλώντας για δημοκρατία εννοούμε το πολίτευμα στο οποίο η εξουσία απορρέει και ασκείται από το λαό. Πρόκειται δηλαδή για εκείνο το σύστημα πολιτικής οργάνωσης στο οποίο ο λαός συμμετέχει στη λήψη των αποφάσεων που καθορίζουν τη ζωή του. Η συμμετοχή αυτή στην εποχή μας πραγματοποιείται μέσω αιρετών αντιπροσώπων. Οι τελευταίοι είναι υποχρεωμένοι να κινούνται στα πλαίσια των νόμων και του δημοκρατικού Συντάγματος, ώστε να αποφεύγεται η αυθαιρεσία. Παράλληλα υπάρχουν θεσπισμένοι

μηχανισμοί ελέγχου (Βουλή, Τύπος, κ.λπ.), ενώ η διάκριση των εξουσιών προστατεύει από ενδεχόμενα φαινόμενα αυταρχισμού της εξουσίας.

2. Συνήθως μιλώντας για δημοκρατία εννοούμε το πολίτευμα στο οποίο η εξουσία απορρέει και ασκείται από το λαό. Εντούτοις πέρα από ένα πολιτικό σύστημα η δημοκρατία αναγνωρίζεται ως ένα σύνολο αξιών που καλεί τον άνθρωπο σε μια ανοδική πορεία. Ο διάλογος, ο σεβασμός στη διαφορετική άποψη, η μετριοπάθεια και το ενδιαφέρον για τα κοινά αποτελούν χαρακτηριστικές τέτοιες αξίες που συνιστούν την πεμπτοσύνη της δημοκρατίας ως καθημερινού τρόπου ζωής.

ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ: Η παράγραφος αναπτύσσεται με ορισμό. Ορίζεται η έννοια (οριστέα έννοια), η οποία κατατάσσεται στην ευρύτερη έννοια (γένος)..... Αναφέρεται η ειδοποιός διαφορά Αυτό επιβεβαιώνεται με τις λέξεις εννοούμε / είναι / ορίζεται ως

Με τον ορισμό οριοθετούμε τη σημασία της έννοιας, ώστε να μην συγχέεται με τις άλλες ή ώστε να την γνωρίσουν οι αναγνώστες. Ακόμη, τον ορισμό τον χρησιμοποιούμε ως αφετηρία για να τον διορθώσουμε ή να τον συμπληρώσουμε, αν θεωρούμε ότι οι συνθήκες έχουν διαφοροποιήσει τη σημασία της έννοιας

7. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΜΕ ΑΝΑΛΟΓΙΑ

Στη θεματική περίοδο παραλληλίζονται / παρομοιάζονται δύο όροι. Στα σχόλια χρησιμοποιούνται εκτεταμένες παρομοιώσεις που επιβεβαιώνουν αυτή την αναλογία. Στον εντοπισμό της συγκεκριμένης μεθόδου ανάπτυξης μπορούν να μας βοηθήσουν οι λέξεις: σαν, όπως... έτσι κ.λπ.

Παράδειγμα

Πόσες φορές δε θ' ακούσετε να παρομοιάζουν το σήκωμα μερικών ανθρώπων χωρίς αξία χωρίς αληθινά φτερά, χωρίς εσωτερική δύναμη με το πέταγμα ενός κουρελόχαρτου, που ένα ευνοϊκό αεράκι μπόρεσε να το ανεβάσει για λίγες στιγμές μεσούρανα, μες στο φως και τη δόξα ενός ηλιοβασιλέματος. Αλλά όπως, μόλις πάψει να φυσά το αεράκι το κουρελόχαρτο πέφτει στον τζίγκο, στο δρόμο, στη σκόνη, στη λάσπη, έτσι πέφτει κι ο ψευτοανεβασμένος άνθρωπος μόλις του λείψει η εξωτερική δύναμη, η προστασία που τον σήκωσε απ' τα χαμηλά. Κι όπως μας γελά το κουρελόχαρτο πως είναι ένα ζωντανό κι άσπρο πουλί, με μακριές δυνατές φτερούγες, έτσι μας γελά, όταν βρίσκεται στο ύψος του κι ο ανάξιος άνθρωπος πως κάτι είναι. Ύστερα, με το άδοξο πέσιμό του βλέπουμε πως δεν ήταν τίποτα και πως τόσον καιρό μας γελούσε.

(Γρ. Ξενόπουλος, "Αθηναϊκές επιστολές", στο βιβλίο του Χρ. Τσολάκη, "Από το λόγο στη συνείδηση του λόγου").

ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ: Η παράγραφος αναπτύσσεται με αναλογία. Συγκρίνονται / παραλληλίζονται οι έννοιες Αυτό επιβεβαιώνεται από τις λέξεις σαν/ όπως... έτσι/ μοιάζει με....

Η παράγραφος με αναλογία:

- προσδίδει ζωντάνια, παραστατικότητα και χάρη στον λόγο, ώστε να μην είναι άτονος, ψυχρός και κουραστικός.

- καθιστά κατανοητό και οικείο ό,τι είναι άγνωστο και δυσνόητο. Όταν μάλιστα το κείμενο είναι επιστημονικό, οι αναλογίες **απλοποιούν, εκλαϊκεύουν** και κάνουν πιο **προσιτό το κείμενο στο μέσο αναγνώστη**.

- Ο λόγος έχει αισθητική αξία, αποκτά πολυσημία και τη γοητεία της ποίησης, ενώ αποκαλύπτονται συνειρμικές σχέσεις. Μερικές φορές μάλιστα, όπως γράφει και ο Σεφέρης, οι παραβολές είναι ένας πολύ καλός τρόπος να ξεστομίσουμε αλήθειες ή πράγματα που δύσκολα τολμάμε να παραδεχτούμε και να αρθρώσουμε.

8. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΜΕ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟ ΜΕΘΟΔΩΝ

Η παράγραφος δεν αναπτύσσεται πάντοτε με έναν από τους προηγούμενους τρόπους. Συχνότερα χρησιμοποιούνται περισσότερες της μιας μεθόδου. Τότε μιλάμε για ανάπτυξη με συνδυασμό μεθόδων και εντοπίζουμε τους συγκεκριμένους τρόπους ανάπτυξης επισημαίνοντας τα αντίστοιχα χωρία.

Για παράδειγμα, η επόμενη παράγραφος αναπτύσσεται με ορισμό (στη θεματική περίοδο) και παραδείγματα (στα σχόλια). Στην κατανόηση συμβάλλουν και οι λέξεις «ορίζεται» και «παραδείγματα»

Ας δεχθούμε ακόμη ότι η τεχνολογία ορίζεται ως το σύνολο των μεθόδων τις οποίες οι άνθρωποι χρησιμοποιούν για να πετύχουν τους σκοπούς τους και να ικανοποιήσουν τις ανάγκες

τους. Το μαχαίρι, με το οποίο κόβουμε το ψωμί, το τηλέφωνο, με το οποίο επικοινωνούμε εξ αποστάσεως, το ηλεκτρικό φως, με το οποίο φωτίζουμε το θέατρο, το πιεστήριο, με το οποίο τυπώνουμε τα βιβλία, ο ηλεκτρονικός υπολογιστής, με τον οποίο κάνουμε αριθμητικές πράξεις και το όπλο, με το οποίο σκοτώνουμε, είναι παραδείγματα των στοιχείων της τεχνολογίας.

(Θ. Λιανός)

Το επόμενο **παράδειγμα** προέρχεται από τις πανελλαδικές εξετάσεις του 2004. Η παράγραφος αναπτύσσεται με αιτιολόγηση και σύγκριση – αντίθεση.

«Αξιοπρόσεχτη η παρατήρηση. Δεν αληθεύει όμως τη δική μας εποχή. Γιατί σήμερα και τα παιδιά είναι πολύ διαφορετικά από άλλοτε και ο αέρας, το «κλίμα» του σχολείου έχει αλλάξει.(αιτιολόγηση) Παλαιότερα ο μαθητής περιμένε να φωτιστεί αποκλειστικά και μόνο από το δάσκαλό του. Σήμερα οι πηγές των πληροφοριών έχουν πολλαπλασιαστεί σε βαθμό εκπληκτικό και οι κρουνοί τους η εφημερίδα, το περιοδικό, το ραδιόφωνο, η τηλεόραση ρέουν μέσα στο σπίτι.(σύγκριση – αντίθεση) Μπορεί λοιπόν ο μαθητής, ανάλογα με τη δύναμη και την όρεξή του, να προμηθεύεται ελεύθερα και απεριόριστα «ειδήσεις» από όλες τις περιοχές της ανθρώπινης περιέργειας: ιστορικές, γεωγραφικές, βιολογικές, ανθρωπολογικές, φυσικής, χημείας, κοσμογραφίας, ηλεκτρολογίας, κάθε λογής τεχνικής».

(Ε. Π. Παπανούτσος,» Η Παιδεία το μεγάλο μας πρόβλημα», Αθήνα 1976)

Να εντοπίσετε τα δομικά μέρη και τους τρόπους ανάπτυξης των παρακάτω παραγράφων.

Α) Τεράστιο χάσμα χωρίζει τον άνθρωπο που αντιμετωπίζει αισιόδοξα τη ζωή από τον απαισιόδοξο. Ο πρώτος βλέπει τα πράγματα από τη θετική τους πλευρά. Και αν ακόμη συναντήσει δυσκολίες ή προβλήματα, δε θα πανικοβληθεί, δε θα πιστέψει ότι όλα είναι «μαύρα και άραχνα» και ότι δεν υπάρχει διέξοδος. Χωρίς να υποτιμά τις απώλειες, τα μελανά στοιχεία μιας κατάστασης, πιστεύει ότι τα πράγματα θα γίνουν καλύτερα, για αυτό και δεν καταθέτει τα όπλα. Ο απαισιόδοξος λειτουργεί εντελώς διαφορετικά. Μένει στις αρνητικές πλευρές μιας κατάστασης και στις πιο αδιέξοδες πτυχές του προβλήματος. Ακόμη και καθημερινά προβλήματα ρουτίνας, που αργά ή γρήγορα θα βρουν το δρόμο τους, αυτός τα υπερεκτιμά και προβληματίζεται τόσο, ώστε να χαλά η διάθεση του. Πρόκειται για δύο ανθρώπινους τύπους τόσο διαφορετικούς, ώστε το ίδιο πράγμα ο ένας να το βλέπει με τα πιο μελανά και ο άλλος με τα πιο ρόδινα χρώματα.

Ε. Π. Παπανούτσος

Β) Η σταθερά ανερχόμενη ανεργία και η εντεινόμενη πώλωση μεταξύ πλούσιων και φτωχών μετατρέπουν μερικούς τόπους σε εστίες κοινωνικών παριών, παρανόμων και πολιτών τρίτης κατηγορίας. Για πολλούς η ανεργία είναι άρρηκτα δεμένη με την εγκληματικότητα. Λόγω της ανισότητας στην οικονομική ανάπτυξη, τα ρεύματα των οικονομικών μεταναστών παραλύουν από φόβο τις συντηρητικές δυνάμεις, τις κάνουν να στρέφονται ακόμη πιο δεξιά, αναπτύσσοντας την αίσθηση της ξενοφοβίας και της ανθρωποφοβίας και καθώς η Τρίτη Βιομηχανική Επανάσταση εξαπλώνεται σε όλους τους τομείς της οικονομίας, είναι γεγονός ότι τόσο η βία όσο και η εγκληματικότητα θα αυξάνονται με ταχύτατους ρυθμούς.

(από τον ημερήσιο Τύπο)

Γ) Ως reality shows προσδιορίζονται οι εκπομπές που στηρίζονται σε μια ατομική αφήγηση κατά προτίμηση “δυστυχισμένης” ζωής και οι οποίες αποτελούν ένα σύμπτωμα ή και ένα λογικό επακόλουθο τηλεοπτικών και κοινωνικών συνθηκών. Οι εκπομπές αυτές συνδέονται με βασικές αλλαγές της εποχής μας που έχουν επέλθει στο τηλεοπτικό τοπίο, από το ‘80 κι έπειτα εισβολή της ιδιωτικής τηλεόρασης και σκληρός ανταγωνισμός ανάμεσα στα κανάλια, κατίσχυση του καταναγκασμού της ακροαματικότητας και ακραία επιδίωξη της υψηλής τηλεθέασης, εξάπλωση του νόμου της αγοράς και είναι απότοκες ευρύτερων κοινωνικοπολιτισμικών αλλαγών: υποβάθμιση της πολιτικής, κρίση του κράτους πρόνοιας, ιδεολογία ενός συνεχώς εντεινόμενου ατομικισμού.

Φωτεινή Τσαλικογλου, Το Βήμα

Δ) Χαρακτηρολογικά οι άνθρωποι μπορούν να μοιραστούν σε δυο κατηγορίες: στους «ανθρώπους του ναι» και τους «ανθρώπους του όχι». Οι πρώτοι, όταν προκαλούνται να εκδηλωθούν αυθόρμητα συμπεριφέρονται θετικά, έστω και αν αργότερα, αν καλοσκεφτούν και ζυγίσουν πιο ψύχραιμα τα δεδομένα , νικηθούν από τις αμφιβολίες (τις θεωρητικές) ή τις δυσκολίες (τις πρακτικές) και αναθεωρήσουν την αρχική τους τοποθέτηση. Το «ναι» έρχεται εύκολα και τις περισσότερες φορές στο στόμα τους. Αντίθετα οι άνθρωποι της άλλης κατηγορίας

αρχίζουν πάντα με το «όχι», η άρνηση είναι κατά κανόνα η πρώτη αντίδρασή τους, ακόμη και όταν έπειτα από ψυχραιμότερη κρίση και επιγενέστερη συμπάθεια φανούν υποχωρητικοί. Αυτοί ξεκινούν αρνητικά. Νομίζει κανείς ότι, στην κάθε περίπτωση, έχει να κάμει με ένα εντελώς διαφορετικό ψυχικό κλίμα. Εκεί αιθρία, ανοιχτός ορίζοντας, κάτι το μαλακό και λείο. Εδώ συννεφιά, κλεισούρα, κάτι το σκληρό και τραχύ.

Ε. Π. Παπανούτσος

Ε) Στην έκθεση της Διεθνούς Επιτροπής της UNESCO για την εκπαίδευση στον 21ο αιώνα τονίζεται ότι η δια βίου εκπαίδευση πρέπει να στηρίζεται στους παρακάτω τέσσερις πυλώνες, που αποτελούν διαφορετικά είδη μάθησης: 1. Μαθαίνω πώς να αποκτώ τη γνώση, συνδυάζοντας ικανοποιητικά μια ευρύτατη γενική παιδεία με τη δυνατότητα εμβάθυνσης σε ορισμένα θέματα. 2. Μαθαίνω να ενεργώ με τέτοιον τρόπο, ώστε να αποκτώ όχι μόνο επαγγελματική κατάρτιση αλλά και γενικότερα τη δυνατότητα να αντιμετωπίζω διάφορες καταστάσεις και να εργάζομαι αρμονικά σε ομάδες. 3. Μαθαίνω να συμβιώνω, κατανοώντας τους άλλους και έχοντας επίγνωση των κοινωνικών αλληλεξαρτήσεων συμβάλλοντας στην πραγματοποίηση κοινών δράσεων και στη διευθέτηση των συγκρούσεων, με σεβασμό στις αξίες του πλουραλισμού, της αμοιβαίας κατανόησης και της ειρήνης. 4. Μαθαίνω να ζω με τέτοιον τρόπο, ώστε να αναπτύσσω την προσωπικότητά μου και να μπορώ να ενεργώ με μεγαλύτερη αυτονομία και περισσότερη κρίση και προσωπική υπευθυνότητα. Για τον λόγο αυτόν η εκπαίδευση δεν πρέπει να παραμελεί την ανάπτυξη των ατομικών δυνατοτήτων, τη μνήμη, τη λογική κρίση, την αίσθηση του ωραίου, τις φυσικές ικανότητες του ατόμου και τη δεξιότητα της επικοινωνίας, μεπαράλληλη ευαισθησία στη χρήση της μητρικής γλώσσας.

(απόσπασμα από το κείμενο των Πανελλαδικών εξετάσεων Γ' Λυκείου, 2000)

ΣΤ) «Η ανάπτυξη του ανθρώπου μοιάζει με την ανάπτυξη του φυτού. Το σπέρμα δίνει στο φυτό τη δυνατότητα να φυτρώσει και να αναπτυχθεί σύμφωνα με το είδος του. Παρέχει δυνατότητες και προσδιορίζει την πορεία και την μορφή της ανάπτυξης. Αν όμως το περιβάλλον δεν είναι ευνοϊκό, η ανάπτυξη του φυτού δεν θα συντελεστεί. Αν σε περίοδο ξηρασίας το φυτό δεν ποτιστεί, θα ξεραθεί· αν κατά την ανάπτυξη ο κορμός του αφεθεί στους ανέμους, θα κινδυνεύσει να σπάσει ή να στραβώσει· αν δεν προφυλαχτεί, είναι επόμενο να το φάνε τα ζώα. Όπως η ανάπτυξη του καθορίζεται από το σπέρμα κι εξαρτάται από τη γη και τις έμφυτες δυνατότητες του ανθρώπου και εξαρτάται από το κοινωνικό περιβάλλον, από την οικογένεια, το σχολείο, τους φίλους, τα έντυπα και τα θεάματα, την πολιτιστική ατμόσφαιρα».

(Δημήτρης Σακκάς)

Ζ) “Δεν είναι λοιπόν δυνατό να απαλλαγεί από τον καταλογισμό των πράξεών του ο εγκληματίας πολέμου και ο βασανιστής συνανθρώπων του με τον ισχυρισμό ότι αυτός απλώς επιτέλεσε το καθήκον του υπακούοντας (σύμφωνα με τον όρκο του) σε ρητές διαταγές των φορέων της εξουσίας. Γιατί, εφόσον ο ίδιος αναγνώρισε στους ταγούς του το δικαίωμα να προστάζουν οτιδήποτε θεωρούν χρήσιμο για την πραγματοποίηση ενός σκοπού που τον ξέρει ή τον εικάζει, εφόσον ακόμη έδειξε ανεπιφύλακτη εμπιστοσύνη στις επιδιώξεις και στις θελήσεις τους και όχι μόνο ανέχτηκε την ταπείνωση αυτής της δουλειάς αλλά βρήκε και άνετο το ζυγό της (δέχτηκε παντοειδείς ευνόιες, χάρηκε πλούτη και τιμές) έχει συναποφασίσει τα εγκλήματα που διαπράχθηκαν και επομένως είναι συνυπεύθυνος με εκείνους που τα πρόσταξαν”

(Ε. Π. Παπανούτσος)

Η) Ο λαϊκιστικός λόγος ορίζει το λαό σαν μια ουσία, σαν μια διαχρονική οντότητα που παραμένει η ίδια «δια μέσου των αιώνων» και η οποία είναι από τη φύση της καλή και πολιτισμικά ανώτερη. Η βούλησή της, όταν γίνεται σεβαστή, οδηγεί το έθνος στη σωτηρία, στην ευημερία και στην απαράμιλλη δόξα. Με άλλα λόγια ο λαός σαν μια αμετάβλητη και εγγενώς καλή / σοφή ύπαρξη δεν κάνει ποτέ λάθη. Τα λάθη γίνονται όταν οι πολιτικές ηγεσίες, που υποτίθεται πως τον αντιπροσωπεύουν, μετατρέπονται σε «κατεστημένα» που αγνοούν τη γνήσια λαϊκή βούληση, είτε επειδή ακολουθούν τα δικά τους στενά, αντιλαϊκά συμφέροντα, είτε επειδή υπακούουν στα κελεύσματα των «εξωτερικών εχθρών» του έθνους.

Ν. Μουζέλη, Το Βήμα

Θ) Η Ενωμένη Ευρώπη είναι μια πραγματικότητα και αυτό διαφαίνεται στην καθημερινή μας ζωή. Τα δικαιώματα που έχουμε ως Ευρωπαίοι πολίτες καθιστούν τη ζωή μας πιο εύκολη. Με τη χρήση του κοινού ευρωπαϊκού νομίσματος, την απλή επίδειξη ταυτότητας για να μεταβούμε σε μια άλλη χώρα, με τα μειωμένα δίδακτρα σπουδών που καταβάλλουμε, τα τόσα προγράμματα

ανταλλαγής μαθητών στη σχολική ζωή (όπως π.χ. το πρόγραμμα Σωκράτης) συνειδητοποιούμε ότι η Ευρωπαϊκή οικογένεια είναι μια πραγματικότητα. Η Ευρώπη, λοιπόν, έπαψε να είναι όραμα και μετατρέπεται σε τρόπο ζωής.

Ι) Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Ένωση, η τηλεργασία μπορεί να οριστεί ως η μορφή εργασίας που εκτελείται από ένα άτομο κυρίως ή σε ένα σημαντικό μέρος της, σε τοποθεσίες εκτός του παραδοσιακού εργασιακού χώρου, για έναν εργοδότη ή πελάτη, και η οποία περιλαμβάνει τη χρήση των τηλεπικοινωνιών και προηγμένων τεχνολογιών πληροφόρησης ως ένα ουσιαστικό και κεντρικό χαρακτηριστικό της εργασίας. Οι δύο βασικοί τρόποι τηλεργασίας είναι είτε κάποιος να είναι υπάλληλος σε έναν εργοδότη είτε ελεύθερος επαγγελματίας. Στην πρώτη περίπτωση, ο εργαζόμενος είναι μόνιμα συνδεδεμένος με το δίκτυο των εργοδοτών, η εργασιακή του ζωή είναι πολύ περισσότερο ελεγχόμενη μέσω της τεχνολογίας και έχει πολύ λιγότερη ευελιξία ως προς τον τρόπο που θα οργανώσει τον εργάσιμο χρόνο του. Στη δεύτερη περίπτωση, ο εργαζόμενος είναι πολύ περισσότερο ελεύθερος να καθορίσει τον ρυθμό εργασίας του εκτελώντας την εργασία του στον προσωπικό του υπολογιστή και συνδεδεμένος μόνο, όταν είναι απαραίτητο, με το δίκτυο της επιχείρησης, το οποίο μπορεί να εφαρμοστεί σε πολλά επαγγέλματα.

(απόσπασμα από το κείμενο των Πανελλαδικών εξετάσεων Β' Λυκείου, 2000)